

Agentschap NL
Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

Groen Beleggen

Jaarbericht 2010 met jaarcijfers 2009

>> Als het gaat om milieu en leefomgeving

Groen Beleggen in het kort

Groen Beleggen is de roepnaam voor de faciliteit die particulieren een fiscaal voordeel biedt als zij sparen of beleggen bij een ‘groene instelling’ die het geld gebruikt om ‘groenprojecten’ te financieren. De particulier neemt genoeg met een lagere rente en de banken geven dat rentevoordeel door aan de investeerders.

De Regeling groenprojecten omschrijft aan welke voorwaarden een project moet voldoen om in aanmerking te komen voor groenfinanciering. Kort gezegd gaat het om projecten die een duidelijk voordeel bieden voor natuur en milieu en een vernieuwend karakter hebben. De regeling is in 2010 geheel gewijzigd maar de systematiek is onveranderd gebleven. Projecten die aan de criteria voldoen kunnen van Agentschap NL of Dienst Regelingen van het ministerie van LNV een groenverklaring krijgen.

De Regeling groenfondsregeling regelt de aanwijzing van krediet- en beleggingsinstellingen tot ‘groene instellingen’. Zo’n groene instelling heeft een groenfonds of groenbank die particulier groen vermogen belegt in groenprojecten met een groenverklaring. De meeste Nederlandse banken hebben een groenfonds of groenbank. Deze groene instellingen staan onder toezicht van De Nederlandse Bank.

In de Wet op de Inkomstenbelasting ten slotte is geregeld dat groen vermogen tot een maximum van 55.145 euro per persoon (2010) is vrijgesteld van de 1,2% vermogensrendementsheffing in box 3. Daarnaast geldt een heffingskorting van 1,3% van het vrijgestelde groene vermogen in box 1. Tezamen geeft dat een fiscaal voordeel van maximaal 2,5%. Zo’n 250.000 particulieren hebben 7,3 miljard euro groen belegd, waarmee in de loop der jaren ruim zesduizend groene projecten zijn gefinancierd.

Groen Beleggen in cijfers

Ingelegd vermogen en aantallen spaarders en beleggers

	Totaal ingelegd in mln. euro's	Spaarders/Beleggers	Gemiddelde inleg in euro's
Ultimo 2009	7.361	250.000	29.444
Ultimo 2008	6.849	234.000	29.336

Afgegeven groenverklaringen

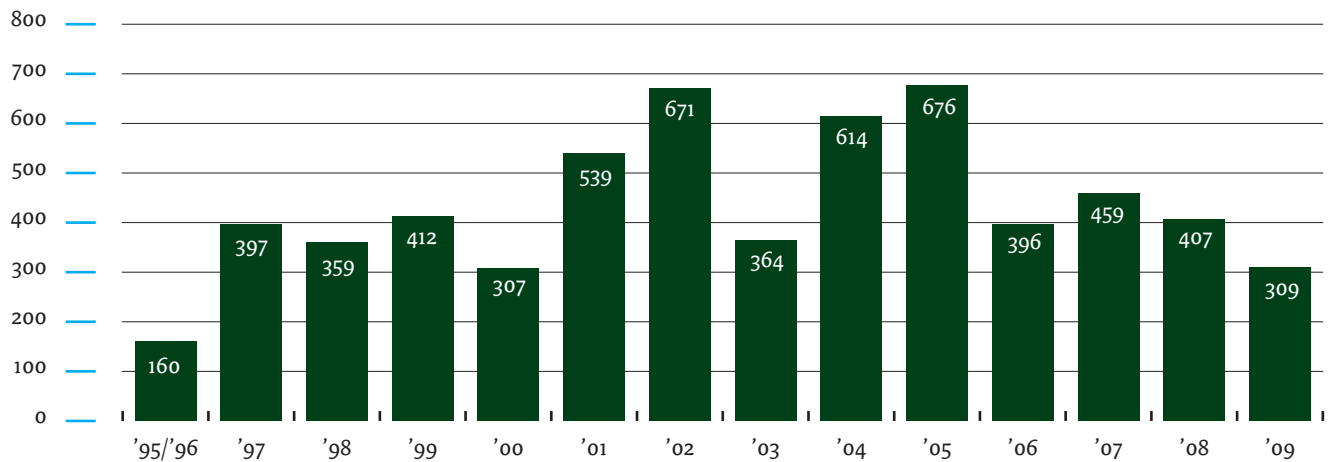
Toegekend projectvermogen [euro's]

	2009	2008	2009	2008
Natuur, bos en landschap	20	36	44.271.413	119.797.340
Biologische landbouw	121	160	92.427.893	117.293.756
Groen Label Kassen	33	109	180.622.633	458.732.227
Gesloten Kas	0	0	0	0
Agrificatie	0	0	0	0
Duurzame energie	90	65	224.359.224	142.016.063
Duurzaam bouwen	24	29	42.519.018	46.926.422
Fietspadinfrastructuur	0	0	0	0
Vrijwillige bodemsanering	0	0	0	0
Andere projecten	17	8	30.998.615	55.545.185
Nederlandse Antillen & Aruba	3	0	76.295.773	0
Buitenland	1	0	5.376.000	0
Totaal	309	407	696.870.569	940.310.993

Aantal afgegeven groenverklaringen per project, per jaar

Categorie	'95/'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	Totaal
a t/m d Natuur, bos en landschap	2	16	2	3	3	17	26	67	210	291	82	17	36	20	792
e1/e2 Biologische landbouw	17	244	140	143	94	162	87	69	80	86	88	117	160	121	1.608
e3 Groen Label Kassen			26	77	64	250	281	92	188	189	129	234	109	33	1.672
e4 Gesloten Kas											5	3			8
f Agrificatie		1				1	1			2	1				6
g Duurzame energie	120	77	68	62	56	57	218	97	99	74	41	60	65	90	1.184
h Duurzaam bouwen	4	42	100	103	75	44	39	28	18	9	11	20	29	24	546
i Fietspadinfrastructuur									1						1
j Bodemsanering					1		1								2
k Andere projecten	17	17	23	24	14	8	18	11	18	25	39	8	8	17	247
Nederlandse Antillen & Aruba														3	3
Buitenland														1	1
Totaal	160	397	359	412	307	539	671	364	614	676	396	459	407	309	6.070

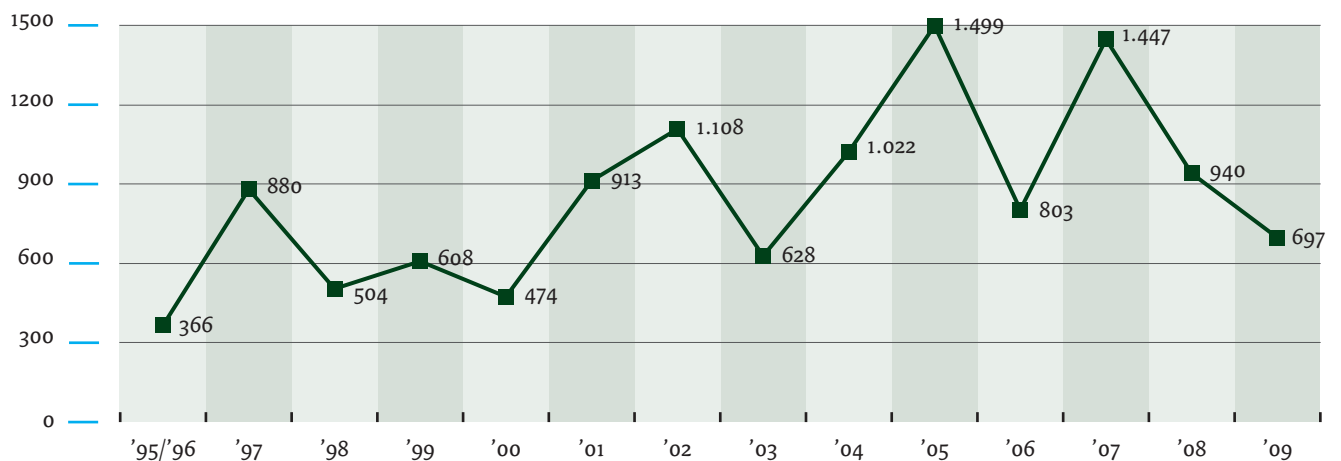
Totaal aantal afgegeven groenverklaringen per jaar

Toegekend projectvermogen in mln euro per project, per jaar

Categorie	'95/'96	'97	'98	'99	'00	'01	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	Totaal
a t/m d Natuur, bos en landschap	9	268	0,1	1	62	104	16	24	56	282	40	2	120	44	1.030
e1/e2 Biologische landbouw	5	100	40	66	44	78	48	36	37	43	53	102	117	92	861
e3 Groen Label Kassen			25	119	156	439	591	288	551	662	319	1.009	459	181	4.800
e4 Gesloten Kas											10	26			36
f Agrificatie		2				1	8			33	1				45
g Duurzame energie	179	295	240	137	95	188	350	199	227	304	273	232	142	224	3.085
h Duurzaam bouwen	8	61	63	76	87	55	51	77	33	15	11	69	47	43	696
i Fietspadinfrastructuur									7						7
j Bodemsanering					1		0,2								1
k Andere projecten	165	154	135	209	29	48	44	4	110	159	95	7	56	31	1.246
Nederlandse Antillen & Aruba														76	76
Buitenland														5	5
Totaal	366	880	504	608	474	913	1.108	628	1.022	1.499	803	1.447	940	697	11.889

Totaal toegekend projectvermogen in mln euro's per jaar

Groen Beleggen Een impressie

Tekst en foto's: Morten de Boer

Een ontmoeting met een directeur-generaal en een wethouder, twee schippers en een viskweker, een particuliere belegger, twee bankiers en een energieleverancier.

Wat gebeurt er zoal met de groenregeling? Is de regeling net zo duurzaam als haar onderwerp? Hoe gaan wij om met energie en ruimte? Is er een omslag in het denken of lijkt dat maar zo? Brengt de vernieuwing van de regeling nieuwe kansen voor milieu-innovaties in sectoren die een beetje achterblijven? Het verslag van een trektocht langs mensen die met korte laarsjes in het water staan en de groenregeling handen en voeten geven.

Bernard ter Haar

De ontmoeting met Bernard ter Haar is op een woensdagochtend in Madurodam. Hij, de directeur-generaal Milieu van het ministerie van VROM, heeft dan zijn papadag. 's Ochtends, als de kinderen op school zijn, heeft hij tijd voor zo'n uitstapje, maar de rest van de dag fietst hij met zijn jongens van en naar vriendjes en sportvelden. Het is twee weken na de presentatie van de Heroverwegingsrapporten waarin zo'n beetje alles ter discussie wordt gesteld, maar niet Groen Beleggen. Ter Haar ziet dat als een bevestiging van de brede consensus dat deze regeling werkt. "Het succes heeft zich inmiddels bewezen en iedereen is er enthousiast over. De banken willen graag, de consumenten staan in de rij om mee te doen en de overheid kan met een bescheiden bijdrage echt een flink aantal duurzaamheidsprojecten gefinancierd krijgen. Groen Beleggen voorziet in een behoefte, die breder en breder wordt, van mensen die graag duurzaam actief willen zijn. En het past in de trend om een verdere vergroening van het fiscale stelsel te krijgen. Dus wat dat betreft heeft Groen Beleggen het tij wel mee. Het is een van de winnaars in het instrumentarium en daar moet je echt een beetje zuinig op zijn." Over de doelmatigheid van Groen Beleggen is iedereen het wel eens, maar in het algemeen maakt Ter Haar zich zorgen om de continuïteit van het beleid. "Het gebeurt ons

te vaak dat een regeling ter discussie wordt gesteld. Er is natuurlijk niets mis met politieke discussies, maar als we van de economische sectoren vragen werk te maken van duurzaamheid, dan moeten wij van onze kant de zekerheid geven 'dit is het beleid dat we daar tegenover zetten en dat gaan we niet volgend jaar plotseling veranderen'. De afgelopen periode is dat onvoldoende gebeurd. Dan krijg je kritiek op de regelingen en op het gebrek aan zekerheid op lange termijn. Ik vind dat we ons die kritiek moeten aantrekken." Als het aan Ter Haar ligt gaat zijn ministerie samen met het ministerie van EZ een duidelijke continuïteitsslag maken. Ondanks dat de klimaatop in Kopenhagen geen doorslaand succes was, zijn de politieke doelstellingen wel duidelijk afgesproken. "In 2050 moeten we de zaak zo op orde hebben dat de temperatuur op aarde niet meer dan 2 graden kan stijgen. Daar gaan we als Nederland aan werken en van daaruit kunnen we een stuk zekerheid en rust geven in het instrumentarium. Daarop kun je dan investeringsplannen baseren waarin je de overheid als een constante factor kunt inzetten. Daar gaat het om, die handschoen moeten we als overheid de komende jaren oppakken." Het aardige is dat de continuïteit van Groen Beleggen juist te danken is aan de ingebakken discontinuïteit. Vooral op het gebied van milieu-innovatie is dat goed te zien.

Zodra een innovatie gemeengoed wordt, worden de regels aangescherpt. Van tijd tot tijd is er zelfs een upgrade van de regeling, zoals onlangs in april 2010. Daar wil ik nog wel iets meer van weten. Sommige onderdelen zijn duidelijk gericht op 'nieuwe' innovaties, bij andere is het innovatieve karakter mij niet direct duidelijk, zoals energiebesparing in de gebouwde omgeving. "Dat is inderdaad iets wat zichzelf makkelijk terugverdient. We hebben een standaardpakketje energiebesparing laten doorrekenen en dat blijkt een terugverdientijd te hebben van zeven jaar. Daar hoeft je geen subsidie tegenaan te zetten. Maar het moet zichzelf wel los kunnen trekken. Veel van de mogelijkheden worden nog niet benut. We moeten dus met elkaar een drempeltje over en daar helpt deze regeling ook weer bij." Maar het zijn alleen de voorlopers die een groene hypotheek of lening kunnen krijgen, mensen die net een tandje bijzetten en zo een voorbeeldfunctie hebben. In feite is dat ook zo bij onderdelen waarin wel degelijk om innovatieve oplossingen wordt gevraagd. Zo kunnen nieuwe binnenvaartschepen sinds kort ook groenfinanciering krijgen als zij door allerlei maatregelen mijlenver vooruitlopen op de bestaande binnenvaart. Binnenvaartschepen gaan meer dan dertig jaar mee en zijn dus een groot deel van hun levensduur verouderd. Nieuwe schepen moeten hun tijd dus vooruit zijn, willen ze het

predicaat 'groen' of 'duurzaam' verdienen. Dat is dan ook precies wat de schippers Igor Jansen en Ton van der Molen nastreven. Hun 'Amulet' moet het groenste en meest duurzame bunkerschip van de Rotterdamse havens worden. Met instemming van Bernard Ter Haar: "De binnenvaart heeft het voordeel dat je op een relatief zuinige manier veel kunt vervoeren, maar ze loopt nog achter op het thema van schoon en zuinig. Dus het is heel goed dat er vanuit die sector initiatieven komen, zoals van deze mensen. Er zal ooit wel regelgeving op dit punt komen, maar in het algemeen is de filosofie dat je eerst de koplopers moet stimuleren. Als die het al hebben uitgetest, sta je veel sterker in je schoenen als regelgever, want als je blind moet beginnen met regelgeving weet je niet of dat wat je opschrijft ook werkelijk kan."

Igor Jansen en Ton van der Molen zijn in ieder geval niet blind begonnen met hun project. Hun huidige schip, de Jade, heeft al heel wat innovatieve trekjes en toen ze het plan opvatten om een 'ecotanker' te bouwen, wisten ze heel goed waar de grootste winst te halen viel, namelijk in de aandrijving. De Amulet krijgt elektrisch aangedreven schroeven die in hoogte verstelbaar zijn. 'Staafmixers', noemt Igor Jansen ze. Doordat ze verstelbaar zijn, kunnen ze altijd optimaal draaien en is ballast overbodig. Dat is het

eerste winstpunt. De schroeven krijgen hun energie van vier dieselgeneratoren die al naar gelang de vermogensbehoefte aan- en uitgezet kunnen worden door een volautomatisch power-managementsysteem. Dat is het grootste winstpunt. Al met al moet het schip zo'n veertig procent minder brandstof gaan gebruiken dan gangbare nieuwe schepen. En omdat de generatoren aan de voorkant zitten is het lekker stil en rustig in de stuurhut en in de verblijven van de bemanning.

Igor Jansen, bijna dertig, en Ton van der Molen, net dertig, zijn jonge ondernemers die 'groen' en 'duurzaam' onlosmakelijk verbonden zien met 'economisch' en 'competitief'. Twee schipperskinderen die in hun schooltijd al hadden afgesproken dat ze ooit samen een keer iets zouden gaan ondernemen. Ton van der Molen: "Dit schip zal niet veel goedkoper varen dan oudere schepen omdat we veel hogere investeringskosten moeten compenseren met een lager energieverbruik. Maar als de haven gaat uitbreiden en de totale emissie niet mag toenemen, dan wordt de Amulet vanzelf aantrekkelijker voor onze klanten. Bovendien, als wij olie voor Shell bunkeren wordt onze CO₂-uitstoot bij

die van Shell opgeteld, dus is het voor hen aantrekkelijker om te kiezen voor milieuvriendelijke schepen." Igor Jansen vult aan: "Het is begonnen met brandstofbesparing, maar naarmate we verder gingen borduren zijn we steeds groener geworden, bijvoorbeeld door het toevoegen van schone katalysatoren. We zijn nu al verder dan de emissie-eisen voor 2020 en daardoor staan we commercieel veel sterker dan onze concurrenten. En waarschijnlijk is onze kostprijs toch wel iets lager." We bevinden ons in de stuurhut van de Jade, die er uitziet als een moderne controlekamer en in niets lijkt op het romantische beeld van een rokerig hokje met houten stuurwiel en koperen scheepsbel. En als je naar buiten kijkt waan je je eerder op een petrochemisch bedrijventerrein dan aan boord van een schip. Dit varende tankstation pendelt tussen Pernis en de schepen in de Rotterdamse havens die brandstof nodig hebben. Een auto parkeer je naast de pomp om te tanken, bij een zeeschip komt de pomp langs. Dat is nog een hele onderneming, want een 'volle tank' laden kost zo'n zestien uur en het lossen duurt een uur of zes. In de tussentijd mag de olie niet te veel afkoelen, want als de temperatuur onder de 45 °C zakt

Ton van der Molen

moet de verwarming aan omdat de pompen anders te zwaar worden belast. Beide schepen hebben dubbelwandige tanks om de afkoeling van de olie, die meestal op zo'n 60 °C wordt aangeleverd, te beperken. De Jade kan maximaal 9000 ton stookolie laden, de Amulet 6800 ton. "Daarmee vullen we een gat tussen de 4000 tonners en de Jade," zegt Ton "en we weten nu al dat daar veel vraag naar komt." Ton wordt de schipper van de Amulet, Igor blijft op de Jade. Als alles gaat volgens planning, gaat de Amulet op 1 oktober 2010 varen. Nu ligt het schip nog in de Waalhaven om afgebouwd te worden. Het casco is in China gemaakt en in twee delen naar Nederland gevaren. Ton: "We zijn twee keer naar China gegaan om te kijken. Je weet niet wat je ziet. Ik ben op de werf geweest; daar lopen 4000 mensen met lasstangen en die bouwen achter mekaar door voor vier euro per uur. Daar kunnen we hier niet tegenop." Bij mijn bezoek aan Igor Jansen en Ton van der Molen werd ik vergezeld door Chantal Bosch, een groene belegger die benieuwd was wat er zoal met haar geld gedaan wordt. Vijftien jaar geleden was ze een van de eersten die gebruik maakten van Groen Beleggen, bij de Triodos Bank. Als biologe

vond zij dat een vanzelfsprekende combinatie: een bank die zich publiekelijk keerde tegen kinderarbeid en wapenhandel, en een fonds dat zich toelegde op natuur en milieu.

"Wat me opvalt is dat Igor en Ton nog heel jonge mensen zijn. Ik ken de binnenvaart als ontzettend behoudend, maar deze jongens zijn juist heel vooruitstrevend zonder dat ze idealisten zijn. Misschien dat ze zaken als het milieu heel praktisch verwerken in hun dagelijks leven. Voor biologen waren die onderwerpen – milieu, energie, biologische landbouw, houtkap – altijd een bron van frustratie omdat er zo weinig mee gebeurde. Maar zij zijn wegberijders die er gewoon aan willen verdienen – en waarom ook niet? Als hun collega's zien dat het rendeert, dan wordt het ook voor hen makkelijker om die overstap te maken."

Chantal heeft na dit bezoek de smaak te pakken. We spreken af dat we nog een keer samen een groenproject gaan bezoeken: een tarbotkwekerij. Chantal: "Oh, maar dan heb ik mijn conclusie al klaar: alleen kweekvis kan duurzaam zijn." Een paar weken later is het zo ver. Chantal heeft me in de tussentijd een krantenknipsel toegestuurd over niet-zo-duurzame kweekvis dat het schrikbeeld oproept van grootschalige

Igor Jansen

Adri Bout

Chantal Bosch

viskwekerijen waar duizenden vissen samengepakt zitten in onderwaterkooien. Ze worden volgespoten met antibiotica en kleurstoffen en produceren zo veel mest dat het leven op de zeebodem afsterft. Gaan we naar zoiets toe?

Viskwekerij Seafarm ligt in Kamperland aan het water, met uitzicht op de Oosterscheldedekering. Geen kooien te bekennen. Adri Bout, de eigenaar en oprichter, neemt ons mee naar zijn kamer en wijst naar een elektrisch kacheltje: "Dat moest ik van mijn dochter voor jullie neerzetten, 'anders zijn ze zo weer weg,' zei ze." Want, zo bleek meermalen tijdens het gesprek, Adri Bout ziet het als een sport om zo weinig mogelijk energie te verbruiken. De overige kantoorruimtes worden wel verwarmd; met restwarmte van de regelapparatuur.

Chantal Bosch steekt meteen van wal met de vraag of dit nou de modernste viskwekerij van Nederland is. "Van de wereld, denk ik. Gister had ik hier een aantal Spanjaarden op visite. Dat zijn de grootste kwekers van de wereld en die komen mij vragen om kennis. Dat vind ik wel grappig. Hoe dat komt? Dat komt door de combinatie van techniek, dierenwelzijn, een gesloten productiesysteem en economie. Wij kunnen goedkoper vis kweken dan zij, terwijl zij vele malen groter zijn. Wij kweken tarbot zonder medicijnen en we hebben geen uitval." Zo, die staat.

De kwekerij bevindt zich in een hal achter de kantoren.

Een twintigtal constructies die er uitzien als parkeergarages van acht verdiepingen met een ronding aan het uiteinde. Het zijn gestapelde polyester bassins waarin de vissen in ondiep water leven. Het water stroomt langzaam van boven naar beneden en wordt dan gezuiverd en weer omhoog gepompt. Een deel van het zuiveren gaat met bacteriën die de afvalstoffen omzetten in nitraten en daarbij zoveel warmte afgeven dat daarmee het water op temperatuur blijft. Zestien graden, want dan kunnen eventuele parasieten zich niet vermenigvuldigen en zijn er ook geen medicijnen nodig. Toen Adri Bout begon met zijn tarbotkwekerij experimenteerde hij op advies van een bioloog met grote bassins waar een meter zeewater in stond dat eens per uur ververs werd. Maar Adri Bout vond het niks. "Die bioloog was de deur nog niet uit of de kraan was om. Ik wilde bronwater hebben. Ik haal nu mijn water uit een vijftig meter diepe zandlaag. Dat water is gefilterd, het heeft altijd dezelfde temperatuur en ik ben de algen en bacteriën kwijt die wel in natuurwater zitten. En ik heb de wereld iets veranderd, da's handiger. Ik geef die vissen vijftien centimeter stromend water, daar kan ik met mijn korte laarsjes in, en ik verminder het licht anders worden ze nerveus. Toen heb ik ook het voer veranderd, want zinkend voer willen ze niet hebben als het eenmaal op de bodem ligt. Dus heb ik het drijvend

gemaakt. In wezen verander je alles, maar voor die vis lijkt het natuurlijk. Zij moeten het leuk vinden, daar gaat het om. Een gelukkige vis gebruikt weinig energie en groeit beter.” In de loop van een paar jaar heeft hij alle variabelen gevarieerd om de ideale omstandigheden voor de vis te vinden. Terwijl we de bassins bekijken praten Adri en Chantal over het vismeel dat de tarbots als voer krijgen. Adri vertelt dat hij duurzame vismeelvervangers aan het testen is, maar dat hij pas overschakelt als hij zeker weet dat de vissen het eten en dat de kosten binnen de perken blijven. Chantal vindt eigenlijk dat zijn tarbot ook echt zandspierinkjes en harinkjes moeten krijgen, zoals in de natuur, maar dan het liefst gekweekt. Tarbot is een delicatessen. In de hiërarchie van schol, schar, tong en tarbot, staat tarbot bovenaan. In Nederland is er weinig vraag naar. “Dat wordt alleen maar erger. Vanaf 2011 moet alle vis in de schappen van de supermarkt gecertificeerd zijn, maar er is geen certificering voor gekweekte tarbot en die komt er voorlopig ook niet. Dus daar kun je niet terecht. Nou de afslag wil ook niets weten van kweekvis, omdat de prijs en de aanvoer constant zijn, en de groothandel is alleen geïnteresseerd in gekweekte zalm – daar zouden jullie eens wat aan moeten doen.” Adri Bout hoeft zich gelukkig geen zorgen te maken om zijn afzet. Er is voor hem meer dan genoeg vraag uit het buitenland.

Terwijl we ons al klaar maken voor de terugweg, komt Chantal terug op het voer voor de tarbots. Het zit haar toch niet lekker dat ergens in de piramide het evenwicht verstoord wordt door het vangen van vis voor vismeel. Adri Bout komt met een nieuwe invalshoek: “Het vismeel dat wij gebruiken wordt gemaakt van visjes die niet geschikt zijn voor menselijke consumptie; daarmee kweken wij tarbot die wel geschikt is voor consumptie. Wij maken van laagwaardig materiaal hoogwaardige vis. Daar zit niks verkeerd in. Zolang er geen alternatief is en ik dat vismeel zo efficiënt mogelijk omzet naar vlees, ben ik goed bezig.” Chantal is niet helemaal overtuigd. Voorlopig zal het wel geen kwaad kunnen, maar ooit moeten we ook het voedsel kweken. En met een “second best, second best”, nemen we afscheid van Adri Bout. De zorgen over die kant van de viskweek worden gedeeld door Daniël Povel, fondsmanager van Triodos Groenfonds. Ik spreek hem op een van de koudste winterdagen in de buurt van het Leekstermeer in Drenthe, waar we naar een groot herinrichtingsplan gaan kijken. Povel hanteert op een ongedwongen manier strenge normen en waarden over natuur en milieu. ‘Second best’ komt in zijn vocabulaire niet voor. “Als je voor de voedselvraag van kweekvis de zee op moet of gebruik maakt van gemalen visafval, dan ben je

eigenlijk nog steeds de gangbare visserij aan het ondersteunen. Dus je moet wel de hele keten inzichtelijk maken voordat je het over duurzame viskweek kunt hebben.” Impliciet zegt Povel dat voor hem duurzame viskweek alleen kan als ook het visvoer duurzaam en op biologische grondslag tot stand komt, zowel voor carnivore als voor niet-carnivore vissen. Maar dat we voor onze visconsumptie een balans moeten vinden tussen verantwoorde visserij en viskweek, staat buiten kijf. “Als je ziet in welk tempo wij de zeeën leeghalen en hoe snel de biodiversiteit achteruit holt, dan houdt het snel op. Dus we moeten wel, en het kan ook. We hebben alle ruimte in en om het IJsselmeer om viskwekerijen op te zetten. Daar is de visserij nog steeds een grote werkgever voor duizenden mensen. Die kun je op deze manier een alternatief bieden.” Daniël Povel mag zelf trouwens graag een visje eten. Elke vrijdag, op zijn papadag, gaat hij met z’n kinderen van één en drie naar de viswinkel om een harinkje te eten. We praten over de nieuwe Regeling groenprojecten, waarin een aparte categorie is ingeruimd voor viskwekerijen. Daarin worden strengere eisen gesteld aan de herkomst van het voer. De vernieuwing van de regeling was hard nodig. “Die verbre-

ding is een belangrijke stap. Je ziet dat de groenregeling zichzelf steeds verduurzaamt en verscherpt. Dat is ook de uitdaging: zorgen dat je die sectoren identificeert waardoor je met de regeling weer een pioniersrol kunt vervullen. De grootste uitdaging op het gebied van duurzaamheid is nog steeds energiebesparing. Natuurlijk moeten we ook veel meer aan duurzame energie doen, maar besparing zit vaak in de gebouwde omgeving – in een systeem, in dingen die deel uitmaken van een groter geheel. Daar valt heel veel te halen. Daarom zijn de nieuwe regels voor de bouw ook een verbetering. Hoe breder je kunt aantonen wat de besparing is, hoe meer we kunnen laten vallen onder de groenhypothek en hoe aantrekkelijker het wordt om energie te besparen.” Onder de oude regeling werd een waslijst van eisen gesteld, vanaf 2010 hoef je eigenlijk alleen nog maar aan te tonen dat een woning of utiliteitsgebouw energiezuiniger is dan de in de regeling gestelde normen; bij renovatie valt een groter bedrag onder de groenfinanciering naarmate de verbetering groter is. De lat is wel behoorlijk hoog gelegd, maar de tijd is er rijp voor. Povel: “In 2006, toen wij begonnen om duurzaam bouwen te bespreken met ontwikkelaars,

vonden ze dat vaak nog belastend, ingewikkeld en tijdrovend. Nu, een paar jaar later, is er wel het besef dat duurzaam bouwen een meerwaarde kan geven aan onroerend goed – die stap is in een vrij korte tijd gemaakt. Ik denk dat de groenregeling daar een rol in heeft gespeeld. Met de extra investeringsruimte die je krijgt door de lagere rente, kun je relatief goedkoop energiebesparende maatregelen nemen die tot een grotere CO₂-reductie leiden.”

Als voorbeeld van wat er mogelijk is als alle neuzen in dezelfde richting staan, beschrijft hij de duurzame renovatie van villa Rusthoek in Baarn, een rustiek rijksmonument dat in 1771 werd gebouwd door schout-bij-nacht Hendrik Rietveld, die het ‘Zeerust’ doopte, en dat nu in gebruik is als kantoorpand. Zo’n renovatie wordt doorgaans gezien als een onmogelijke opgave, maar hier is het gelukt om met louter duurzame materialen en innovatieve technische installaties het energielabel met vier stappen te verbeteren en een goed verhuurbaar object over te houden. “Het is niet opgezet als prestigeproject, maar het is wel uitgegroeid tot een voorbeeldproject voor de vastgoedmarkt. Het laat zien wat er mogelijk is als je als eigenaar en huurder samenwerkt. Als het hier

kan, kan het overal. En het is een prachtig gebouw gebleven. Als je binnenkomt zie je meteen dat al het stucwerk er nog in zit; het is als monument intact gebleven en het is door de renovatie echt een kantoor van deze tijd geworden” Het begint al donker te worden en ik wil nog een foto van Daniël Povel maken bij het Leekstermeer. We rijden van Roderwolde naar het meer door een gebied dat helemaal overhoop wordt gehaald. Dit was in 1998 rampgebied. Door hevige regenval kon het water niet weg. Het hele gebied stroomde onder. Huizen stonden blank, ziekenhuizen werden geëvacueerd en de schade was enorm. “Dat nooit meer”, zei minister-president Wim Kok destijds. Nu komt er een waterbergingsgebied van zeventienhonderd hectare onder de prozaïsche naam Herinrichting Peize en Roden-Norg. Het project zelf is allerm minst prozaïsch. Dit wordt het domein van de zilverreiger, de groene glazenmaker, de bever en de noordse woelmuis. Het wordt een gebied met open water, elzenbroekbos, beekdalen en moeras. Een beetje recreatie en wandel- en fietspaden, maar verder alleen natuur. “Je krijgt hier een soort Biesbosch-achtige natuurontwikkeling,” weet Povel, “met heel veel verschillende soorten flora en fauna,

Daniël Povel

die tegelijkertijd de functie van waterberging heeft. En het gebied eromheen komt niet meer onder water te staan. Daarom is dit zo'n mooi project: simpele zorg en simpele zekerheid voor een leefbare omgeving. En het unieke is dat het waterschap en de provincies erin geslaagd zijn – een politiek record denk ik – binnen drie jaar zo'n grootschalig project te realiseren én daar draagvlak voor te krijgen in de omgeving. Ze hadden ook een groot gat kunnen graven en dat laten vollopen met regenwater, een grote diepe plas waar je leuk op kunt zeilen. Maar dan krijg je een dode plas. En wat hier komt is een soort meebewegende waterbuffer die volop ruimte biedt voor natuur." De meebewegende waterbuffer is groen gefinancierd met geld van particuliere beleggers. Daardoor kon de rente onder die van de huishankier van de waterschappen, de Nederlandse Waterschapsbank, blijven.

Dat groen beleggen ook voor overheden een aantrekkelijke financieringsbron is, was me een paar maanden eerder al uitgelegd door Walter Kooy. Hij is directeur van het Nationaal Groenfonds, dat door de provincies en het ministerie van LNV is opgericht om natuur- en landschapsprojecten te financieren. Een openbaar lichaam kan net zo goed een goedkope financiering krijgen voor projecten die aan de eisen van de groenregeling voldoen. Zo wordt het belasting-

voordeel dat particuliere beleggers en spaarders krijgen weer teruggesluisd naar de samenleving. Kooy: "Wat ze in een gemeente als Lansingerland doen, is voor meer gemeenten interessant, ze komen alleen niet op het idee. Het is voor ambtenaren natuurlijk veel gemakkelijker om gewoon de telefoon te pakken en de gebaande wegen te bewandelen dan naar een groenfonds te gaan. In veel gevallen kennen ze de weg nog niet, maar als ze die eenmaal gevonden hebben, worden ze vaak enthousiast. Het voordeel is dat je op een rente uit kunt komen die lager is dan de normale rente van de BNG of de interbancaire rente, omdat het belastingvoordeel wordt doorgeschoven."

Lansingerland, daar vond het gesprek plaats. We zaten met een klein gezelschap in een vergaderkamer van het gemeentehuis, waar toenmalig wethouder ruimtelijke ordening, Naushad Boedhoe, ons de ins en outs van het Annie M.G. Schmidtpark uit de doeken deed. De ramen waren dicht, maar toch viel het gesprek twee keer stil toen er een hogesnelheidstrein over het verdiepte spoor reed, een halve kilometer verderop.

Het stadspark komt langs het tracé van de hogesnelheidslijn te liggen, dat dwars door de gemeente loopt, en wordt voor een deel groen gefinancierd via het Nationaal Groenfonds. In zo'n geval maakt Kooy gebruik van groen geld van de

Naushad Boedhoe

Walter Kooy

commerciële banken. “Dat geld moeten die banken binnen een bepaalde periode uitzetten. Soms gaat dat gemakkelijk en soms ook niet. Dan is er vaak contact met ons om te zien of wij nog mooie aansprekende projecten hebben. Als dat zo is, dan kunnen wij dus vrij goedkoop groen geld uit de markt halen, of we zetten de banken zelf op het spoor van het project. Het hoeft namelijk niet per se via ons te lopen, het gaat mij erom dat zo’n project gerealiseerd wordt.” In dit geval is het project niet afhankelijk van groenfinanciering, maar die zorgt wel voor een versnelling. Naushad Boedhoe: “Zonder die financiering zou het allemaal nog langer duren, want we komen nog steeds tekort. Die lage rente geeft ons de mogelijkheid om het sneller te realiseren. Alle kleine beetjes helpen. Kijk, als zo’n project gaat lopen zijn er in beginsel drie financieringsbronnen. Eén is een externe partij, in dit geval de Stadsregio Rotterdam, die stopt er wat geld in. Twee is het inverdieneffect van zaken die je toelaat en die passen bij de parkfunctie, zoals een openluchttheater, een kinderboerderij, een speeltuin en wat horeca. Drie is de bijdrage van de gemeente zelf. Omdat we dat geld uit de lopende middelen moeten betalen, ben ik bij de BNG op bezoek geweest en die kwam met het idee om naar het Nationaal Groenfonds te gaan. Het idee was dat de gemeente daar nog goedkoper kon lenen dan bij de BNG.

En dat klopte: een procent minder rente. Op een hele hoop scheelt dat.” Het stadspark is een zestig hectare grote buffer tussen de bebouwing en de HSL-lijn. Behalve aan spelen en ontspanningsmogelijkheden, wordt ook veel aandacht gegeven aan de ‘ecologische waarde’ van het park; er is ruimte voor natuur en biodiversiteit.

Volgens Boedhoe is het echt een stadspark: “In het midden ligt het intensieve deel, aan de zuidkant hebben we een plekje voor horeca en aan de noordkant zijn wat bestaande woningen, maar verder is het extensief. Het is in de eerste plaats bedoeld voor de Lansingerlanders. Dat is dus echt anders dan de andere groen- en recreatiegebieden die we hebben. Nu is dat nog 700 hectare, maar in 2040 wordt dat 1700 hectare. De hele omgeving is ‘under construction’, en als het straks klaar is zie je de verbanden. Dan zijn we een vrijetijdsgedestatie met een ‘leisure-lijn’ tot Zoetermeer.” De gemeente wil in 2040 hét recreatieve natuurgebied van de Randstad binnen haar grenzen hebben. Maar zij wil meer. Lansingerland moet een CO₂-neutrale en energie-neutrale gemeente worden. Dat kan dankzij de duizend hectare Landsingerlander tuinbouwkassen, dat zijn grote CO₂-afnemers die langzamerhand overgaan van energiegebruiker naar energieleverancier. Daarnaast wil de gemeente dat in 2040 de meeste woningen energieneutraal

zijn. In de komende jaren moeten alle nieuwbouwwoningen energielabel A hebben en zelfvoorzienend zijn als het gaat om elektriciteit door gebruik te maken van zonne-energie. Voor de verwarming is een 'warmteweb' in aanleg, gevoed met restwarmte uit het Botlekgebied, waar de meeste woningen op aangesloten zullen worden. Boedhoe: "Als het om het Rijksbeleid voor de Randstad gaat, ben ik misschien niet het braafste jongetje uit de klas, maar wel het meest ambitieuze."

Eigenlijk hebben ze het wel getroffen in Lansingerland, besef ik me later. In een groeigemeente waar in 2040 bijna twee keer zo veel huishoudens zijn als in 2000, kun je goed sturen op de gemiddelde kwaliteit van de woningen. En met al dat groen, én met de modernste tuinbouwbedrijven ter wereld in je achtertuin, is het prettig scoren in de CO₂-wedstrijd. Elders in de Randstad zit je met een oude woning-voorraad, relatief weinig groen en een flinke CO₂-productie. Zoals in Voorburg, waar ik een kijkje ga nemen bij portiekwoningen uit de zestiger jaren met energielabel A en B. Het gaat om een complex aan de Prinses Beatrixlaan van woningcorporatie WoonInvest die er in 2009 de Duurzaam-

heidsprijs voor kreeg van Stichting De Nationale Renovatie Prijs. Volgens de jury is het complex een voorbeeld op het gebied van energierenovatie, terwijl de architectuur er zienderogen op vooruit is gegaan.

De man achter dit voorbeeld is John van der Hulst. Als adjunct-directeur verantwoordelijk voor vastgoed, was het aan hem om iets aardigs te maken van dit stiefkindje. "Dit is een wijk van 1000 woningen die inmiddels allemaal zijn aangepakt – renoveren, sloop-nieuwbouw, groot onderhoud – maar dit laatste complex was eigenlijk blijven hangen.

Portiekwoningen zijn niet meer van deze tijd, dus hebben we allerlei plannen gemaakt om de flats te ontsluiten met liften. Elke keer strandde het; was het niet door de investeringskosten dan wel door de exploitatielasten. Ondertussen werd het pand alsmaar slechter. Toen kwamen we op het idee om er brede galerijen aan te maken met maar twee stijpunten. Dat was ook duur, maar de gemeente had nog een liftenpotje dat ze wel beschikbaar wilde stellen als we ook iets met duurzame energie deden."

Van der Hulst is opmerkelijk open over de ambitie van WoonInvest als het om duurzaamheid gaat. "Ons ambitie-

niveau? Da's eigenlijk heel makkelijk: echt concreet beleid hebben we niet. We proberen bij elke ingreep die we nu doen gewoon zo'n goed mogelijk resultaat te halen wat betreft duurzaamheid en energiebesparing. Dat deden we altijd al en daar worden we nu een beetje voor gestraft. Vijftien jaar geleden hebben we daken geïsoleerd en dubbelglas geïnstalleerd, dus als je nu weer een stap wilt maken moeten die daken er weer af en moet je het dubbelglas vervangen door HR++-glas. En toch gaan we dat doen. Met de energielabeling kun je inzichtelijk maken dat je veel van die extra kosten kunt terugverdienen met de besparing op de stookkosten. Dus mensen die het constant op 24 graden in huis willen hebben, die gaan dik geld verdienen. Want staar je niet blind op duurzaamheid en energieverbruik; voor de bewoners geldt vooral het comfort dat het oplevert. In de Beatrixlaan betalen ze vijftig euro per maand meer. Daarvoor krijgen ze een lift, grotere balkons en hoogwaardige isolatie. En in het meest ongunstige geval besparen ze 35 euro op hun energienota. Dus ze betalen maximaal 15 euro extra voor meer comfort. En de mensen die op de eerste verdieping wonen, die niet het hardste vragen om een lift, gaan er ook

op vooruit, want die hebben nu een warme vloer. Dus zonder extra duurzaamheidsambitie gaan we toch zo ver dat we wat extra doen om die groenfinanciering erbij te pakken. Ik hoef niet te zeggen dat we een grote stap zetten door FSC-hout toe te passen, want dat hadden we allang in een convenant met de gemeente afgesproken. En we willen altijd een zo gunstig mogelijk label hebben om de huurprijs vast te kunnen houden. Dan krijg je de groenfinanciering er als een cadeautje bij."

Voor dit project heeft WoonInvest samengewerkt met Eneco. Een vergadering over klachten die de woningcorporatie had over de administratie van de energieleverancier, mondde uit in een intensieve samenwerking. En de klachten waren gelijk verholpen. Eneco kwam met het plan om de flats een collectief zonneboilersysteem te geven en bood aan om de subsidies te regelen. "Wij hadden er eerst wat moeite mee om zo'n systeem in exploitatie te nemen, want wat we niet in de vingers hebben doen we niet. 'Dan doen wij dat voor jullie', zeiden ze toen. Op een gegeven moment kwamen ze met de vraag of we wel eens aan groenfinanciering hadden gedacht. Voor ons was dat een heel nieuw begrip. Toen bleek

John van der Hulst

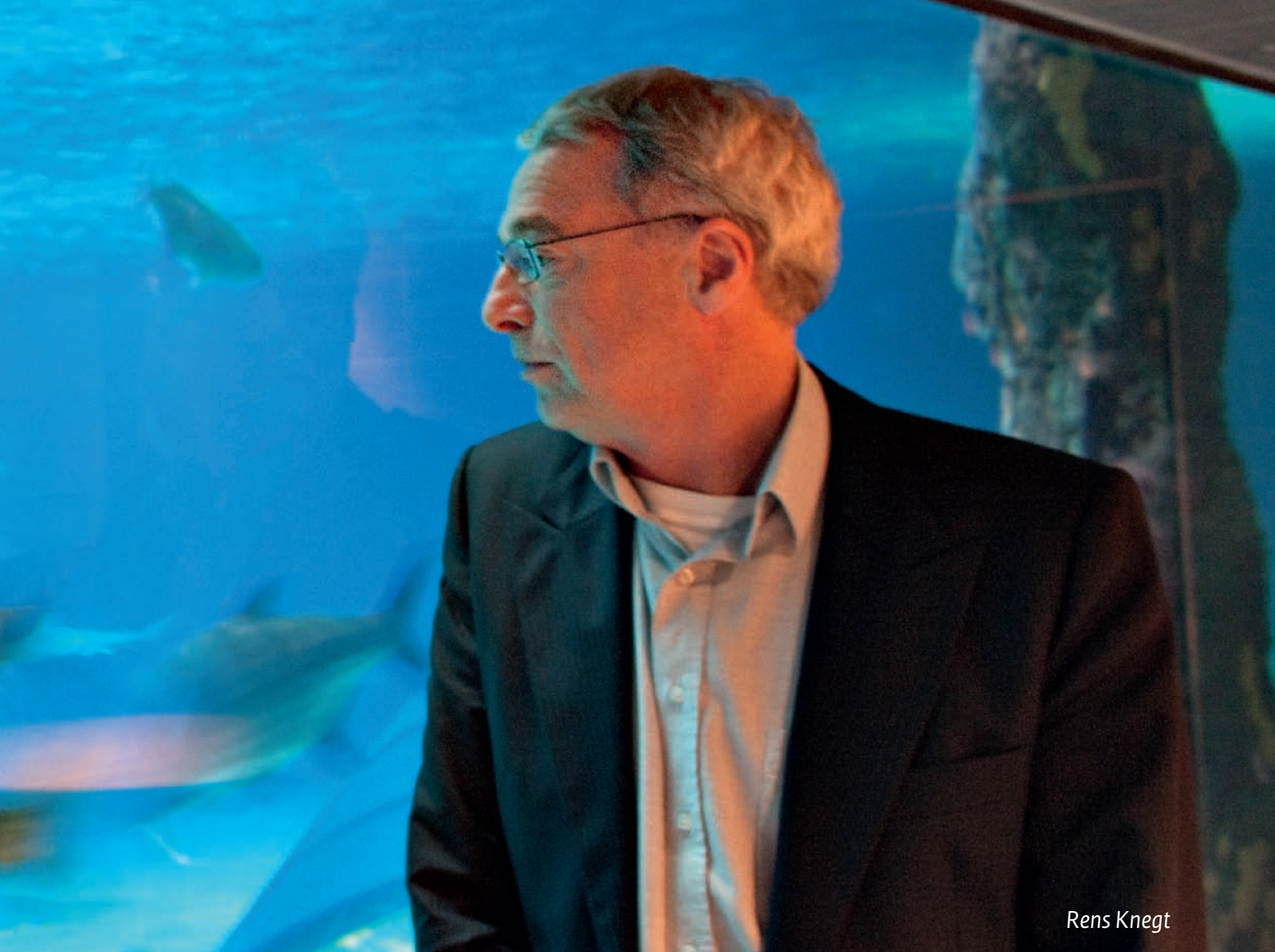

dat we met een paar maatregelen extra voldeden aan de eisen, hebben we voor groenfinanciering gekozen. Achteraf ben ik daar wel blij om want nu zijn de vloeren op de eerste verdieping geïsoleerd en zo zijn er nog wat verbeteringen waardoor de woningen echt beter zijn geworden.” Dan kijkt hij lang naar de Voorburgse lucht. “Dat betekent niet dat deze renovatie een knip-en-plak-oplossing voor elk vervolgproject biedt”, zegt hij na een poosje. Hij vertelt dat de renovatie negentig duizend euro per woning heeft gekost en alleen maar mogelijk was door subsidies en door de verwachte levensduur van de flat op te trekken van de gebruikelijke 25 jaar naar 40 jaar. “Maar dat moet in dit geval royaal kunnen. Met dit soort projecten leer je de valkuilen en de succesfactoren kennen. Duurzaamheid, energiebesparing en duurzame energie hebben we nu in de vingers. Dus dat nemen we mee.”

We drinken nog een kopje koffie in het kantoor van Woon-Invest en praten nog wat na over de paradoxale rol van Eneco, dat als energieleverancier het initiatief neemt om energie te besparen. Ik ben benieuwd naar de drijfveer daarachter. “Ga dan eens met ze praten”, suggereert John van der Hulst. Zo gezegd, zo gedaan.

Rens Knecht van Eneco houdt van opschieten. Ik kom veel te vroeg aan bij Diergaarde Blijdorp in Rotterdam waar we

op zijn voorstel hebben afgesproken. Blijdorp slaapt nog. Even later komt Rens Knecht aanrijden. Ook veel te vroeg. Hij parkeert zijn hybride auto, ziet dat de poorten gesloten zijn en begint meteen te bellen. Een paar tellen later zitten we in de Haaienzaal achter een kop verse koffie. Haaien en schildpadden kijken mee door de gigantische aquariumwand. Nog voor we een slok hebben genomen steekt hij van wal. “Als je wilt verduurzamen is de eerste stap dat je minder energie gaat verbruiken en de tweede dat je energie duurzaam opwekt. Dat kan heel goed op kleine schaal. ‘Duurzaam, decentraal, samen’, noemen wij dat. Het project in Voorburg is daar een goed voorbeeld van. Daar hingen nog oude geisertjes en ouderwetse verwarmingsketels, die hebben we in een klap vervangen door zonneboilers en HR-ketels. Dat soort zaken kun je doen in een joint venture met een woningbouwcorporatie, waarbij gelijktijdig de huur omhoog gaat en de energierekening omlaag. Dat is iets wat je kunt uitleggen aan de huurder.” Hij vertelt met geestdrift over verschillende projecten waarin dat ‘duurzaam, decentraal, samen’ centraal staat. Over bedrijven die bellen omdat ze een ‘stekkerloze’ vestiging willen, over een biovergister die warmte levert aan een subtropisch zwembad en elektriciteit aan het net (“zelfs mijn schoonmoeder was enthousiast”), over gemeenten die in 2030 energieneutraal

Rens Knegt

willen zijn, over een hele stadswijk met louter warmtepompen voor de verwarming. “Je ziet dat de vragen uit de markt de afgelopen anderhalf jaar heel erg veranderen. Bedrijven en gemeenten willen geen offerte meer voor de kilowattuurprijs, maar een totaaloplossing om CO₂-neutraal te worden of om hun eigen energie op te wekken. Dat vraagt steeds meer om decentrale oplossingen. Het aardige is dat je als bedrijf dat zijn geld verdient met kilowatturen en kubieke meters, in zo’n markt moet zeggen: ‘ik wil eigenlijk zo min mogelijk energie aan u leveren’. En, in ons geval: alleen nog maar duurzame energie.”

Dat laatste is geen loze kreet. Eneco wil over tien jaar zo ver zijn dat zeventig procent van de geleverde energie duurzaam is; in 2030 wil het bedrijf alleen nog maar duurzame energie leveren. Hoe krijg je dat voor elkaar? “Met duurzame-energieprojecten: lokale biogasinstallaties, zonne-energie, warmtepompen, warmte- en koudeopslag. Maar om de doelstelling te halen heb je ook biomassa en windenergie nodig. En dan heb je meteen een probleem, want dat is een traag proces, zeker voor windenergie. De doorlooptijd is al gauw acht jaar voor windparken op land – dat is extreem lang. We hebben zelf een voorbeeld waar we al tien jaar praten over drie windmolens. Ruimtegebruik voor duurzame energie vecht natuurlijk met een heleboel andere bestemmingen voor

dezelfde ruimte en met het welbevinden van omwonenden. Als die het hinderlijk vinden dan kan het heel lang duren. Ik bedoel dat niet als een illustratie van de onwil van mensen, maar van hoe ingewikkeld het is om met de ruimte om te gaan in een volgepakt land. Dus als je echt stappen wilt zetten om productievermogen op te bouwen met duurzame energie dan gaat de ontwikkeling van wind op land daar te traag voor. Het moet wel, alle beetjes helpen, maar wind op zee helpt het meest.” Eneco is mede-eigenaar van het Prinses Amalia-windpark op de Noordzee, waar zestig grote windturbines evenveel stroom leveren als alle windturbines van Eneco op land in België en Nederland samen. “Ja, dat is een enorm succes en daar stopt het niet. We hebben een concessie gekregen om voor de Engelse kust een windpark te bouwen dat met 900 MW zeven à acht keer zo veel vermogen krijgt als het Prinses Amalia-windpark. In België hebben we ook een concessie gekregen, voor zo’n 300 MW op zee. In Nederland zijn we net gestart met een tenderprocedure voor vier lokaties op de Noordzee. Daar gaat het om tussen de 700 en 800 MW.”

Op het land zullen we het volgens Eneco naast biomassa en windenergie ook van zonne-energie moeten hebben. “Als ik naar de verdere toekomst kijk dan is zon natuurlijk een mooie oplossing, zeker gelet op de grenzen die het

Daniël Povel

ruimtegebruik stelt.” Dat is ook de reden waarom Knecht in Blijdorp wilde afspreken. Het Oceanium heeft een dak van vijfduizend vierkante meter dat vol ligt met zonnepanelen, genoeg om honderd huishoudens van stroom te voorzien. Het totale dakoppervlak in Nederland is royaal voldoende om in onze hele elektriciteitsvraag te voorzien. “Ja dat klopt,” zegt Rens Knecht, “maar het komt niet van de grond omdat op dit moment een ton CO₂-reductie de overheid minder geld kost met windenergie dan met zonne-energie. Gek genoeg wordt daar het ruimtegebruik niet in meegewogen. Zonne-energie neemt geen ruimte in omdat die daken er toch al zijn. Het probleem is dus dat de subsidie voor nieuwe zonne-energie-installaties te beperkt is. Er was vorig jaar voor de grootschalige markt subsidie beschikbaar voor 5 MW, dat is uiteindelijk nog verdubbeld zodat er 10 MW kon worden aangelegd, maar toch was dat subsidiebedrag veertig maal overtekend. Jammer, want de vraag in de zakelijke markt is echt immens.

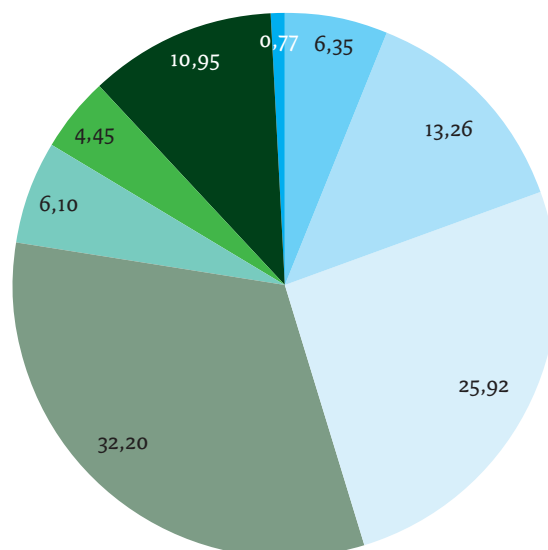
Dat is ook begrijpelijk want voor veel bedrijven is het gebruik van zonne-energie de meest zichtbare vorm om aan duurzaamheid te doen.” En, ten slotte: “In onze buurlanden lukt het wel; en hier gaat het ook lukken. Door de immense vraag uit de markt en met instrumenten zoals de groenregeling komt het uiteindelijk wel goed.”

Effecten per jaar op klimaatverandering en op ruimte van de groenprojecten uit 2009

Categorie/Omschrijving	CO ₂ [ton/a]	NO _x [kg/a]	Natuur [ha]	Biologische landbouw [ha]	1,4 dichloor benzeen-eq. en [ton/a]	NH ₃ [ton/a]
a Bos en andere houtopstanden						
c1 Landgoederen volgens Natuurschoonwet 1928			66			
d1 Subsidieregeling natuurbeheer 2000						
d2 Subsidieregeling agrarisch natuurbeheer			1.386			
e1 Biologische sector plantaardig				1.294	264	
e2 Biologische sector dierlijk				3.452		95
e1/2 Biologische sector gemengd				626		
e3 Groen Label Kassen	76.834	36.881				
e4 Gesloten Kas						
g2 Windenergie	46.504	22.322				
g3 Zonne-energie fotovoltaïsch	315	123				
g4 Zonne-energie thermisch	139	139				
g5 Aardwarmte						
g7 Wärmtepompen	4.857	4.857				
g8 Warmte- en koudeopslag	4.605	4.605				
g9 Warmtedistributie	13.050	13.050				
h Duurzaam bouwen	2.833	2.833				
k Andere projecten	65.288	31.338				
NA&A Nederlandse Antillen & Aruba	45.941	22.052				
Totaal	260.366	138.200	1.452	5.372	264	95

Aandeel projectvermogen

Natuur, bos en landschap	6,35
Biologische landbouw	13,26
Groen Label Kassen	25,92
Gesloten Kas	0,00
Agrificatie	0,00
Duurzame energie	32,20
Duurzaam bouwen	6,10
Fietspadinfrastructuur	0,00
Vrijwillige bodemsanering	0,00
Andere projecten	4,45
Nederlandse Antillen & Aruba	10,95
Buitenland	0,77

Groene instellingen

ABN AMRO Groenbank

Telefoon (010) 402 42 75
www.abnamro.nl

ASN Groenprojectenfonds

Telefoon (070) 356 93 37
www.asnbank.nl

ASN Groenbank NV

Telefoon (070) 356 93 37
www.asnbank.nl

Fortis Groenbank BV

Telefoon (010) 401 60 70
www.fortis.nl/duurzaamheid/groenbank

BNP Paribas Groen Fonds

Telefoon (020) 527 51 51
www.fortisinvestments.com

ING Groenbank N.V.

Telefoon (020) 652 38 93
www.ingbank.nl

Nationaal Groenfonds

Telefoon (033) 253 92 55
www.nationaalgroenfonds.nl

Rabo Groen Bank BV

Telefoon (030) 213 06 78
www.rabobank.com/mvo

Triodos Groenfonds NV

Telefoon (030) 694 27 02
www.triodos.nl

Stichting NOTS RE Investments

Telefoon (020) 305 91 08
www.nots.nl

Meer informatie

Op de website www.agentschapnl.nl/groenbeleggen is veel informatie te vinden over Groen Beleggen en groene financiering. Via deze site zijn alle relevante publicaties te downloaden, zoals wetteksten, handleidingen voor verschillende projectplannen en de jaarverslagen van de regeling.

Regeling

Groen Beleggen is een gezamenlijke activiteit van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, het ministerie van Financiën, het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en het ministerie van Verkeer en Waterstaat. Voor meer informatie over de inhoud en de werking van Groen Beleggen en de rol van de overheid, kunt u een kijkje nemen op de volgende websites: www.agentschapnl.nl/groenbeleggen, www.vrom.nl (Groen Beleggen) of www.hetInvloket.nl (Groenprojecten). Ook kunt u informatie inwinnen via Postbus 51, telefoon (0800) 8051, www.postbus51.nl.

Groenbanken en groenfondsen

Wilt u groen sparen of beleggen, of wilt u weten of dat voor u interessant is, dan kunt u terecht bij de banken die groenfondsen en groene spaarproducten aanbieden. De adressen staan op de achterzijde van deze flap. Zoek op de websites voor meer informatie of neem contact op met een medewerker van uw bank.

Algemene en onafhankelijke informatie

Meer over groen en duurzaam sparen of beleggen is te vinden in De Duurzaam Geld Gids. Deze gids is te downloaden op de volgende websites:

- Consumentenbond: www.consumentenbond.nl (selecteer eerst Geld en verzekeringen en daarna fiscaal voordelig sparen);
- Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling: www.vbdo.nl;
- Portaal voor duurzaam, ethisch en groen beleggen: www.duurzaam-beleggen.nl.

Contact

Dienst Regelingen
Postbus 19530 | 2500 CM Den Haag
T +31 (0)800 223 33 22
E groenprojecten@minlnv.nl

Agentschap NL
NL Milieu en Leefomgeving, Groen Beleggen
Postbus 8242 | 3503 RE Utrecht
T +31 (0)88 602 24 16
E groenbeleggen@agentschapnl.nl

Dit is een publicatie van:

Agentschap NL
NL Milieu en Leefomgeving, Groen Beleggen
Postbus 8242 | 3503 RE Utrecht
T +31 (0)88 602 24 16
E groenbeleggen@agentschapnl.nl

Agentschap NL | juni 2010
Publicatie-nr. 1MLGB1003

Hoewel deze publicatie met de grootst mogelijke zorg is samengesteld kan Agentschap NL geen enkele aansprakelijkheid aanvaarden voor eventuele fouten.

Agentschap NL is een agentschap van het ministerie van Economische Zaken. Agentschap NL voert beleid uit voor diverse ministeries als het gaat om duurzaamheid, innovatie en internationaal. Agentschap NL is hét aanspreekpunt voor bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Voor informatie en advies, financiering, netwerken en wet- en regelgeving.

In opdracht van:

Ministerie van Volkshuisvesting,
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer

In samenwerking met:

Ministerie van Financien
Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Dienst Regelingen
Ministerie van Verkeer en Waterstaat

